

PRVI REZULTATI MJERENJA SADAŠNJE POPULACIJE HRVATSKOG HLADNOKRVNJAKA SJEVERNE HRVATSKE

J. Ljubešić, M. Sukalić

Sažetak

S obzirom da hrvatski hladnokrvnjak predstavlja po procjenama više od 80% ukupne populacije konja u Hrvatskoj, kao i na njegovu dugu gnojdbenu izgradnju, ipak do sada ne postoji dovoljan broj radova o njegovim uzgojnim i proizvodnim vrijednostima. Radi toga sve do danas ne postoje niti objektivni standardi za njegovo vrednovanje, iskorištavanje i ocjenjivanje.

Autori su pokušali mjerenjem osnovnih mjera na dijelu izmjerenih grla ženske populacije dati prilog rezultatima nekih eksterijernih karakteristika te pasmine konja. Ukupno je do sada istraženo 656 grla na području Republike Hrvatske, a od toga se iznosi dio obrađenih podataka za kobile sjeverne Hrvatske (n=178).

Istraživanja se nastavljaju u još neistraženim područjima uzgoja hrvatskog hladnokrvnjaka, kako bi se dobila cjelovita slika o istraživanim grlima te pasmine konja na području cijele Hrvatske.

Rezultati dijela istražene populacije prikazani su na priloženoj tablici.

Prema slobodnim procjenama i na temelju Programa razvoja konjogojstva od 1987. do 2000. godine (Bosnić i sur., 1989.) broj konja je pao, bez podataka u ratnim uvjetima na, izgleda, kritičnu graničnu točku.

Pasminska podjela ili udio pasminskih tipova ide poglavito u korist hladnokrvnjaka i njegovih različitih križanaca. Danas imamo preko 80% hladnokrvnjaka, do 3% lipicanaca i isto toliko njihovih križanaca, te ispod 2% sportskih pasmina (engleski punokrvnjak, holstein, hanoveranac, trakenac, engleski polukrvnjak). Arapska pasmina je prisutna, ali simbolički zastupljena. Ostalo su nedefinirani križanci hladnokrvnjaka i toplokrvnjaka.

Značajno mjesto hrvatskog hladnokrvnjaka u ukupnom konjogojstvu rezultat je tržišta i njegovih zakonitosti. Pretežno ili isključivo to je izvozna kategorija koja ostvaruje najveći udio u izvoznoj stočarskoj proizvodnji.

Bez obzira na današnje tipove hrvatskog hladnokrvnjaka (podravsko-medimurski, slavonski i posavski) koji su rašireni diljem cijele Republike oni se pojavljuju u dva osnovna područja.

Uzgajačko područje - Posavina, Podravina i djelomično Slavonija proizvode

Dr. Josip Ljubešić - docent, Poljoprivredni institut Križevci, dr. Miroslav Sukalić - znanstveni savjetnik, Centar za reprodukciju domaćih životinja, Zagreb-Križevci

konje ne samo kao tržišnu robu, već i za druga tzv. potrošačka područja - Baniju, Kordun, Liku, Gorski Kotar i sl.

Zbog toga smo od 1985. godine pokušali snimiti postojeće stanje, ili bolje rečeno načiniti inventarizaciju na dostupnim područjima.

Ovim istraživanjima obuhvaćeno je oko 650 grla (sve ženske životinje starije od 3 god.), kao i postojeći muški rasplodnjaci (40-50 ždrijebaca). Podmladak ovaj put nije obuhvaćen ovim istraživanjima zbog stalnih kretanja, odnosno promjena vlasništva ili pak prodaje, što je najčešći slučaj.

Područje istraživanja

Za vrijeme od 7 godina snimili smo veći dio Republike, iako su neka područja ostala zbog ratnih prilika nesnimljena ili su istraživanja tek započela.

Istraživanja su provedena na području:

- Sjeverozapadna Hrvatska (Koprivnica, Ludbreg, Čakovec, Prelog),
- Središnja Hrvatska (Bjelovar, Čazma),
- Posavina (Kutina, Novska, N. Gradiška, Sl. Brod),
- Slavonija (Lipik, Našice, Đakovo),
- Lika (Gospić, Perušić, Udbina, Korenica).

Započeti su istraživački radovi na području Istre, Gorskog kotara, djela Like (Otočac) kao i dijela općine Karlovac.

U svim istraživanim područjima nastojali smo prikupiti što više podataka o stanju konjogojstva kao i perspektivi konjogojске proizvodnje s obzirom na postojeće velike pašnjačke površine koje su, nažalost, neiskorištene. Konkurentnih domaćih životinja nema (goveda i ovce), pa postojećih pašnjačkih kapaciteta ima u izobilju. Površinski nisu smanjene travnjačke površine, dapače, povećavaju se i po svom botaničkom sastavu odgovaraju konjogojској proizvodnji. U nizinskom dijelu to su poplavni nizinski pašnjaci i livade koje bez ozbiljnih zdravstvenih posljedica najbolje iskorištavaju konji. Na višim terenima površine su toliko velike da ih ostale domaće životinje (ovce u Lici) ne mogu iskoristiti.

U istraživanju smo obratili pozornost na ocjenu i mjerenje eksterijera, pokušavajući utvrditi utjecaj različitih hladnokrvnih ždrijebaca (uvezenih i domaćih tjelesnih mjera koje bi nam omogućile donošenje pravila za kategorizaciju, ili bolje rečeno standardizaciju našeg hrvatskog hladnokrvnjaka.

Posebnu pozornost u istraživanju obratili smo na visinu i odnos visine i dubine prsa, kao i razvijenost stražnjeg dijela (najvredniji mesni dijelovi), dužina i širina sapi.

Osim toga registrirali smo i ostale, za tu proizvodnju, značajne podatke:

- starost ženske populacije,
- proizvodnost - broj ždrebadi, stanje reprodukcije,
- tjelesna težina, tablično izračunata,
- boja - zahtjevi tržišta,
- podaci o porijeklu - linije i rodovi.

Do sada su potpuno ili djelomično, gdje još slijedi nastavak istraživanja obrađene slijedeće populacije:

1.	Međimurje - Čakovec (1982.)	
	- umatičene hladnokrvne kobile	n = 10
	- neumatičene hladnokrvne kobile	n = 19
2.	Prigorje - Križevci (1982.)	
	- umatičene hladnokrvne kobile	n = 12
	- neumatičene hladnokrvne kobile	n = 18
3.	Slavonja - Sl. Brod (1979.)	
	- hladnokrvnjak i njegovi križanci	n = 46
	- posavski konj i njegovi križanci	n = 23
4.	Ergela hladnokrvnjaka (1985.)	
	- Novska	n = 25
5.	Konjogojska udruga Novska (1987.)	
	- umatičene hladnokrvne kobile	n = 44
	- neumatičene hladnokrvne kobile	n = 27
6.	Općina Čazma (1983.)	
	- Dereza	n = 49
	- Opčevac, Palančani	n = 12
	- Mikleuš, Siščani	n = 49
7.	Općina Nova Gradiška (1987.)	
	- Čonec, Vrbovljani	n = 39
	- Mačkovac, Dolina	n = 27
	- Rešetari	n = 16
8.	Općina Gospić (1988.)	
	- Podlopača, Krbava, Tolić	n = 47
	- Bunić, Šalamunić	n = 15
	- Perušić	n = 42
9.	Općina Gospić (1989.)	
	- Perušić - Kosa	n = 36
	- Čanak	n = 26
10.	Opština Sisak (1988.)	
	- Gušće, Prelaščica, Lonja	n = 38
11.	Općina Sisak (1989.)	
	- Martinska Ves, Palanjek	n = 42
12.	Ergela Novska (1991.)	
	- Uvezene belgijske kobile ardenskog tipa	n = 10
	Sveukupno	656

Na preko 650 obradenih životinja pokušali smo, gdje se raspolagalo podacima, doći do spoznaje o korištenim rasplodnjacima - ždrijepcima. Kako je kod nas obavljen import ždrijebaca nekoliko puta u zadnjih 15-20 godina to su se pokazali, istina ne baš u potpunosti i rezultati. Nisu potpuni zbog toga što nije bilo prave selekcijske službe i praćenja proizvodnje. Zanimljivi su prikupljeni podaci sa šireg područja Bjelovara i Križevaca o tjelesnoj težini odbite ždrebadi u vrijeme realizacije - prodaje.

U prosjeku potomstvo uvezenih ždrijebaca u starosti od 6-7 mjeseci bilo je teže za 62-65 kg od iste ždrebaci domaćih ždrijebaca.

OSNOVNE TJELESNE MJERE HLADNOKRVNIH KOBILA NEKIH PODRUČJA SJEVERNE HRVATSKE (n = 178)

Mjesta mjerenja i godina		\bar{X}	S	Cv	$S\bar{x}$	Min.	Max.
Kž. Lemeš 1992. n = 23	V. G.	147,39	2,27	1,54	0,47	144	151
	O. P.	195,56	6,47	3,30	1,35	188	210
	O. C.	22,69	0,81	3,56	0,16	21	25
	V. G. V.	157,52	3,05	1,93	0,63	151	163
Čazma	V. G.	145,44	6,54	4,49	0,93	131	155
	O. P.	179,67	8,88	4,94	1,27	169	208
Dragičevac	O. C.	21,94	1,57	7,15	0,22	19	25
Cerina 1983. n = 49	V. G. V.	156,49	7,58	4,84	1,08	142	172
	V. G.	143,68	4,21	2,93	0,84	134	150
	O. P.	193,56	8,31	4,29	1,66	180	212
	O. C.	21,64	0,75	3,49	0,15	20,5	23
Ergela Novska 1985. n = 25	V. G. V.	159,68	5,35	3,35	1,07	148	168
	V. G.	148,84	3,79	2,62	0,57	135	151
	O. P.	195,29	11,04	5,65	1,66	179	226
	O. C.	21,30	0,98	4,61	0,14	19	23
Konjogojska udruga Novska	V. G. V.	157,68	3,74	2,37	0,56	149	165
	V. G.	144,96	3,36	2,32	0,64	141	152
	O. P.	192,03	6,47	3,37	1,24	183	203
	O. C.	21,05	1,17	5,59	0,22	19,5	24,5
Drenov Bok 1987. n = 44	V. G. V.	159,81	3,69	2,31	0,71	153	169
	V. G.	154,40	5,53	3,46	1,69	148	163
	O. P.	212,10	12,80	6,03	4,05	197	233
	O. C.	26,70	1,76	6,59	0,55	24	29
N. Gradiška Mačkovac Dolina 1988. n = 27	V. G. V.	164,10	5,74	3,49	1,81	160	167
	V. G.	144,96	3,36	2,32	0,64	141	152
	O. P.	192,03	6,47	3,37	1,24	183	203
	O. C.	21,05	1,17	5,59	0,22	19,5	24,5
Uvezene belgijske kobile 1991. n = 10	V. G. V.	164,10	5,74	3,49	1,81	160	167
	V. G.	154,40	5,53	3,46	1,69	148	163
	O. P.	212,10	12,80	6,03	4,05	197	233
	O. C.	26,70	1,76	6,59	0,55	24	29

Koliki je utjecaj pojedinih ždrijebaca u narodnom konjogojstvu

Ako se vratimo samo 15 i nešto više godina unazad imamo prvi uvoz hladnokrvnih ždrijebaca iz Francuske. Djelovali su na području sjeverozapadne Hrvatske, Međimurja, Podravine, Prigorja. Na području Bjelovara djelovali su hladnokrvnjaci mađarskog porijekla. Usporedo je uveženo i nešto rasplodnih kobila i ždrijebaca, ali zbog slabije aklimatizacije i akomodacije nisu ostavile značajnijeg utjecaja na konjogojstvo toga područja.

Muški rasplodnjaci ostavili su, iako je smanjen broj ženskih životinja, različit broj potomstva. Dva su razloga različitog broja potomstva razvrstanog prema očevima, a to su područja gdje su se iskorištavali i način ili tradicija uzgoja.

Područja gdje je pretežno pašni sistem držanja, dolina Save, ostao je veći broj i muškog i ženskog podmlatka. Tu nije količina hrane limitirajući činilac. Zbog većeg broja rasplodnih kobila i velikih neograničenih površina broj konja se povećavao.

Primjer je Ergela Novska: 1985. godine počela je sa svega 17 kobila, a pred početak rata registrirano je 183 grla. Isti je slučaj i sa Konjogojskom udrugom Novska, od početnih 44 ženska grla došlo se do 148 rasplodnih kobila i ždrebica.

Sjevernija područja s manjim površinama, a pogotovo manje prirodnih pašnjaka i travnjaka posjedovala su i manji broj životinja, pa se u prosjeku više odlijevalo, odnosno prodavalo.

Koliki je utjecaj uveženih ždrijebaca i njihovih potomaka F-1 i F-2 generacije najbolje nam pokazuju dobiveni rezultati sa šireg područja Like. Nabavke i muških i ženskih životinja iz uzgojnih, proizvodnih područja Posavine i dijela Slavonije pridonijele su vrlo izjednačenoj populaciji u novim područjima. Međutim, ni razlike između posavskog i npr. ličkog uzgoja nisu naglašene, dapače, približno se izjednačuju.

Spomenuto je da su isto tako započeta istraživanja i na drugim uzgojnim područjima hladnokrvnjaka: Kutina, Karlovac, Valpovo, Donji Miholjac, Našice, ali su, nažalost, bar za sada prekinuta. Isto tako, pokušat ćemo nastaviti istraživanja na području Istre i Gorskog kotara gdje prema prvim podacima ima oko 180-200 rasplodnih kobila hrvatskog hladnokrvnjaka.

Sva spomenuta područja zanimljiva su zbog većih ili manjih pašnjačkih površina koje mogu osigurati najjeftiniju hranu u proizvodnji konja. Kraj spomenutih nizinskih pašnjačkih površina postoje neiskorišteni i planinski, kao i kraški pašnjaci, a izvor su ogromnih količina hrane.

Potrebno je razmisliti na koji način iskoristiti današnje ratarske površine koje proizvode na granici profitabilnosti, jer su ulaganja prilično značajna, a rezultati često puta vrlo skromni.

LITERATURA

1. Bosnić, P., Perutka, D., Seleš, J., Ljubešić, J., Sukalić, M. (1989): Program razvoja konjogojstva u SR Hrvatskoj od 1987. do 2000. godine. Republički komitet za poljoprivredu i šumarstvo, Zagreb.
2. Hrasnica, F., Ilančić, D., Pavlović, S., Rako, A., Šmalcelj, I. (1958): Specijalno stočarstvo. Poljoprivredno nakladni zavod, Zagreb.
3. xxx: Izložba i sajam rasplodne stoke u Zagrebu 9. i 10. septembra 1933. Poljoprivredna knjižnica, Zagreb.
4. xxx: Katalog izložbe konja u Križevcima 23. aprila 1939. (1939): Kr. Banska Uprava Savske Banovine, Križevci.
5. Ljubešić, J., Bosnić, P., Seleš, J., Sukalić, M., (1988): Današnji kvalitetni uzgoji konja (ergele) u SR Hrvatskoj. Stočarstvo 42, 9-10, 379-386.
6. Ljubešić, J., Seleš, J., Sukalić, M. (1982): Današnja populacija hladnokrvnog konja na području sjeverozapadne Hrvatske. Vet. glas. Vol. 36, br. 11, 921-928.
7. Rako, A. i suradnici (1958): Stočarstvo gornje Posavine. Poduzeće Lonjsko Polje, Zagreb.

8. Romić, S. (1975): Kapacitet rasta i proizvodna svojstva hrvatskog hladnokrvnjaka. Praxis veterinaria, br. 2.
9. Steinhausz Miroslav (1934): Uzgoj konja u Međimurju. Poljoprivredna knjižnica, Zagreb.
10. Steinhausz Miroslav (1934): Uzgoj konja u posavini Savske Banovine, Poljoprivredna knjižnica, Zagreb.
11. Sukalić, M., Ljubešić, J., Trivunčić, D., Mirosavljević, Ž. (1990): Mogućnost proizvodnje konjskog mesa na prirodnim travnjačkim površinama u SR Hrvatskoj. Stočarstvo 44. (1-2), 51-60.